

بررسی عملکرد بسیج دانشجویی در مقابله با تهدیدات نرم علیه جمهوری اسلامی ایران (مطالعه موردی فتنه ۸۸)

علی محمد نائینی*

تاریخ دریافت مقاله: ۹۴/۰۳/۱۰

مرتضی مولائی**

تاریخ تأیید مقاله: ۹۴/۰۴/۰۴

صفحات: ۶۲-۷۴

چکیده

هدف این تحقیق آشنایی و آگاهی لازم در مورد عملکرد سازمان بسیج دانشجویی در مقابله با تهدیدات نرم علیه انقلاب اسلامی با مطالعه موردی فتنه سال ۸۸ است و اهداف فرعی آشنایی و آگاهی لازم در مورد فعالیت‌های فرهنگی، اعتقادی، سیاسی، علمی، پژوهشی بسیج دانشجویی در جهت مقابله با تهدیدات نرم علیه انقلاب به ویژه فتنه سال ۸۸ می‌باشد.

جامعه آماری این پژوهش ۴۳ نفر از مدیران عالی سازمان بسیج دانشجویی می‌باشد که با تبدیل فعالیت‌های بسیج دانشجویی به سوال و نظرخواهی از خبرگان و صاحب نظران و تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها عملکرد بسیج دانشجویی تهران در مقابله با فتنه ۸۸ در چهار زمینه، فرهنگی- اعتقادی، علمی، سیاسی، مطالعاتی- پژوهشی تعیین گردید. بر اساس یافته‌های تحقیق عملکرد بسیج دانشجویی در مقابله با تهدیدات نرم علیه انقلاب اسلامی ایران (مطالعه موردی فتنه ۸۸) در چهار زمینه فرهنگی- اعتقادی، علمی، سیاسی، مطالعاتی- پژوهشی مورد ارزیابی قرار گرفت.

کلیدواژه‌ها: تهدیدات نرم، بسیج دانشجویی، فتنه ۸۸

* استادیار دانشگاه جامع امام حسین(ع)

** کارشناسی ارشد مدیریت بحران

مقدمه

بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران در راه نیل به انقلاب عظیم اسلامی و تعمیق آن و همچنین برای مقابله با تهدیدات (نرم و سخت) و پیشبرد جنگ و حوادث و اتفاقات بعد از آن، همواره به بسیج توجه داشته و به بهترین نحوه از آن بهره برداری نموده است. نگاه امام (ره) (با تعالیم برگرفته از اسلام ناب محمدی) به بسیج نیروهای مردمی نگاهی راهبردی است. امام (ره) بسیج فراگیر مردمی را به عنوان راهبرد بدیل در فرآیند نهضت رهایی بخش اسلامی و پس از آن، برای نگرانی از دستاوردهای انقلاب و پیشبرد اهداف مطرح می کند که پیش از آن هیچگاه در مبارزات ملت ایران سابقه نداشته است. نوینادی و جدید بودن بسیج به ویژه بسیج دانشجویی از یکسو و شرایط بوجود آمده برای آن در انقلاب، جنگ تحمیلی و بعد از جنگ (از جمله فتنه ۱۳۸۸)، از دیگر سو، باعث گردید که به رغم اهمیت و نقش آفرینی بالا (در مقابله با تهدیدات علیه انقلاب) آنطور که شایسته بود ابعاد وجودی این پدیده عظیم تعریف و تبیین نشده و به لحاظ نظری در خصوص شایستگی ها، قابلیت ها و راههای تحقق آن کار علمی زیادی صورت نگرفته است. از این رو جا دارد در مراکز علمی و آکادمیک جنبه های مختلف نظری و رموز ماندگاری و نقش آفرینی این پدیده مبارک مورد بررسی قرار گیرد و برای دستیابی به آن کوشش و تلاش عالمانه صورت گیرد.

سازمان بسیج دانشجویی با فعالیتهای گوناگون که از جمله آنها فعالیت های فرهنگی، اعتقادی، فعالیت های سیاسی، فعالیت های علمی و فعالیت های مطالعاتی و پژوهشی است در مقابله با تهدیدات نرم علیه انقلاب تلاش های بسیاری انجام داده است..

نظام استکباری که جمهوری اسلامی ایران را به لحاظ ماهیت و عملکرد در تعارض جدی با منافع آشکار و پنهان خود در منطقه و جهان می دید از همان ابتدا

بنای مخالفت و دشمنی با آن نهاد و هر روز به نوعی توطئه ای را علیه آن شکل داد. اقداماتی از قبیل تحریم اقتصادی، راه اندازی جنگ نظامی و غیره تا تهاجم فرهنگی و تهدید نرم، همه از جمله این اقدامات بوده است.

نظام سلطه پس از ناکامی در رویکردهای سخت در مقابله با انقلاب اسلامی رویکرد خود را به تهدید نرم تغییر دادند. با وجود هشدارهای مکرر مقام معظم رهبری (مدظله العالی) دشمن توانست در غفلت فرهنگی و اجتماعی ما ارکان حمایتی نظام را مورد هدف قرارداد و در یک دهه فعالیت مستمر، پایگاه معتنا بهی در حوزه های رسانه ای، دانشگاهی، دانشجویی روشنفکری و در عرصه های تولید و توزیع اندیشه برای خویش فراهم سازد و به همین دلیل معظم له در یک راهبرد بلند مدت از مفاهیم تهاجم فرهنگی (۱۳۷۰) ناتوی فرهنگی (۱۳۷۵) و جنگ نرم (۱۳۸۸) به عنوان دغدغه های اصلی کشور یاد می فرمایند در این راستا بسیج دانشجویی با توجه به رویکرد جدید دشمن، موقعیت حساس جمهوری اسلامی، فرامین رهبری در برخورد جدی با دشمن در جبهه نرم فعالیت هایی علمی مبتنی بر رویکرد آینده نگرانه و استراتژیک را آغاز نمود که در نتیجه منجر به تغییرات بینشی، نگرشی، روشی و ساختاری در درون این مجموعه و اقشار جوان و دانشجو گردیده است.

مقام معظم رهبری در شرایط جنگ نرم، بسیج دانشجو را افسران جوان جنگ نرم بحساب می آورند و از آنها انتظار نقش آفرینی ممتاز در این میدان دارند لذا تلاش شده است ضمن ارائه تصویری روشن از عملکرد بسیج دانشجویی در مقابله با تهدیدات نرم، بصورت ویژه عملکرد آنرا در فتنه ۸۸ مورد بررسی قرار دهیم.

مفاهیم و ادبیات:

بسیج دانشجویی: سازمانی است تحت پوشش و حمایت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که در سال ۱۳۶۷ با پیام نورانی حضرت امام خمینی (ره) با هدف دفاع از اصول نه شرقی و نه غربی، تامین نیازهای طالبان اسلام ناب محمدی (ص) و ایجاد سازماندهی نیروهای مسلمان در دانشگاه‌ها پی ریزی گشته و در سال ۱۳۶۸ نیز مقام معظم رهبری (مدظله العالی) علاوه بر موافقت با ادامه فعالیت وجود آن را در دانشگاه‌ها لازم و ضروری دانسته اند. (بی نام، ۱۳۸۲، ص ۱۵۰)

تهدید نرم: تهدید کلمه‌ای است عربی و از نظر لغوی یعنی ترسانیدن، بیم دادن، بیم کردن، (معین، ۱۳۷۱، ص ۱۱۷۳). از نظر اصطلاحی می‌توان تهدید را به نیت، قابلیت‌ها و یا اقدام‌های دشمنان بالقوه یا بالفعل برای مداخله در منافع و یا امنیت ملی یک کشور، و یا جلوگیری از نیل به منافع ملی و یا امنیت ملی یک کشور اطلاق کرد. به عبارت دیگر تهدید مرحله‌ای از آسیب در محیط اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی است که جنبه امنیتی دارد. (برزین، ۱۳۷۸، ص ۳۲۸)

فتنه: «فتنه» در ادبیات سیاسی اسلام، در بیشتر موارد، به آزمایش‌های پیچیده و بسیار مهمی ناظر است که هر کسی تاب و توان موفقیت در آنها را ندارد؛ جاهایی که حق و باطل به هم درآمیزند و به هم مشتبه شوند، به گونه‌ای که به سادگی نتوان حق را از باطل تشخیص داد. در چنین مواردی است که بعضی به گمان پیروی از حق، به دنبال باطل می‌روند و عملاً در زمره مخالفان حقیقت قرار می‌گیرند؛ اما خود گمان می‌کنند که نیکو کارند. (سوره کهف، آیات ۱۰۳-۱۰۴).^۱

فتنه ۸۸: سناریویی طراحی شده با هدف تغییرات سیاسی و حتی براندازی نظام سیاسی جمهوری اسلامی و با عنوان کودتای مخملین تعریف

۱- قل هل ننبئکم بالآخرین اعمالا (۱۰۳) الذین ضل سعیم فی الحیوة الدنیا و هم یحسبون انهم یحسنون صنعا (۱۰۴)

می‌شود (جوانی، ۱۳۸۸، ص ۱۲).

مدل مفهومی پژوهش

نتیجه‌گیری

در یک نتیجه‌گیری کلی می‌توان عملکرد بسیج دانشجویی در مقابله با تهدیدات نرم علیه جمهوری اسلامی ایران (مطالعه موردی فتنه ۱۳۸۸) در بخشهای فرهنگی، اعتقادی، سیاسی، علمی، مطالعات و پژوهشی به شرح ذیل بیان نمود:

۱- فرهنگی، اعتقادی:

در تحلیل یافته‌های تحقیق ملاحظه گردید که میانگین مربوط به متغیر فعالیت‌های فرهنگی، اعتقادی ۴/۰۱۱۳ است، که با توجه به دامنه تغییر ۲/۱۵ و حداقل ۲/۷۷ و حداکثر ۴/۹۲ این میانگین از میانگین متوسط بالاتر است یعنی پاسخ‌گویان تأثیر فعالیت‌های فرهنگی، اعتقادی بسیج دانشجویی تهران بزرگ در جهت مقابله با تهدیدات نرم به ویژه فتنه ۸۸ را از حد متوسط بالاتر ارزیابی کرده‌اند. لذا این فعالیت‌ها مناسب و کافی بوده است. اما با توجه به دغدغه رهبر معظم انقلاب در ارتباط با فرهنگ می‌طلبد توجه و تلاش بیشتری در این موضوع به عمل آید و فعالیت‌های بسیج دانشجویی قویتر و بروزتر انجام پذیرد.

۲- سیاسی:

در تحلیل یافته‌های تحقیق ملاحظه گردید که میانگین مربوط به متغیر فعالیتهای سیاسی ۴/۱۲۴۳ است، که با توجه به دامنه تغییر ۲/۸۰ و حداقل ۲/۲۰ و حداکثر ۵ این میانگین از میانگین متوسط (۳) بالاتر است یعنی پاسخ‌گویان تأثیر را از حد متوسط بالاتر ارزیابی کرده‌اند. لذا این فعالیت‌ها مناسب و کافی بوده است. اما با توجه به گستردگی مسائل سیاسی و هجمه رسانه‌های بیگانه در مورد مسائل سیاسی روز می‌طلبد بسیج دانشجویی همچنان در این عرصه با قوت و تلاش مضاعف به فعالیت بپردازد.

۳- علمی:

در تحلیل یافته‌های تحقیق ملاحظه گردید که میانگین مربوط به متغیر فعالیت‌های علمی بسیج ۳/۸۷۵۰ است، که با توجه به دامنه تغییر ۳ و حداقل ۲ و حداکثر ۵ این میانگین از میانگین متوسط (۳) بالاتر است یعنی پاسخ گویان فعالیت‌های علمی بسیج دانشجویی شهر تهران در جهت مقابله با تهدیدات نرم به ویژه فتنه ۸۸ را از حد متوسط بالاتر ارزیابی کرده اند. لذا این فعالیت‌ها مناسب و کافی بوده است. اما با توجه به سند چشم انداز جمهوری اسلامی و فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) مبنی بر رسیدن به تمدن نوین اسلامی باید بسیج دانشجویی به فعالیت‌های علمی همچون گذشته توجه کند و این در این مسیر قوت پیش برود.

۴- مطالعات و پژوهشی:

در تحلیل یافته‌های تحقیق ملاحظه گردید که میانگین مربوط به متغیر فعالیت‌های مرکز مطالعات و پژوهش ۴/۰۳۴۰ است، که با توجه به دامنه تغییر ۲/۸۹ و حداقل ۲/۰۰ و حداکثر ۴/۸۹ این میانگین از میانگین متوسط (۳) بالاتر است یعنی پاسخ گویان تأثیر فعالیت‌های مرکز مطالعات و پژوهش بسیج دانشجویی شهر تهران در جهت مقابله با تهدیدات نرم به ویژه فتنه ۸۸ را از حد متوسط بالاتر ارزیابی کرده اند. لذا این فعالیت‌ها مناسب و کافی بوده است. اما با توجه به اینکه فعالیت‌های مطالعاتی و پژوهشی زمینه ساز پیشرفت‌های علمی و توسعه کشور است لازم است سازمان بسیج دانشجویی همچون گذشته به فعالیت‌های مطالعاتی و پژوهشی توجه ویژه داشته باشد.

جمع‌بندی و پیشنهادها:

در خاتمه پیشنهادهایی و راه کارهایی برای تقویت بسیج دانشجویی شهر تهران بزرگ با توجه به نتیجه تحلیل در بخشهای فرهنگی، سیاسی، علمی و مطالعات و پژوهشی که می‌تواند این تشکل را در مقابله با تهدیدات نرم دشمن هرچه قویتر نماید به شرح ذیل ارایه می‌شود.

۱- فرهنگی، اعتقادی:

در این راستا با توجه به اینکه عملکرد فرهنگی، اعتقادی بسیج دانشجویی تهران بزرگ در جهت مقابله با تهدیدات نرم به ویژه فتنه ۱۳۸۸ مناسب بوده است، لذا پیشنهاد می‌شود:

الف) مسئولین امر نسبت به این متغیر و شاخصه‌های آن توجه مداوم و مستمر داشته باشند و با تقویت هر چه بیشتر توانمندی‌ها، با توجه تغییرات مداوم تهاجم فرهنگی (ابعاد) از سوی دشمنان، خود را برای مقابله مناسب آماده سازند تا بتوانند با ایجاد فضای فرهنگی مناسب و ایجاد روح خودباوری در جامعه دانشگاهی با تهدیدات نرم آینده و فتنه‌های جدید مقابله کنند.

ب) با بازتعریف بسیج دانشجویی به عنوان یک نهاد فرهنگی موثر با تاکید بر تعامل این تشکل با دیگر تشکل‌های فرهنگی مستقر در دانشگاهها و استفاده از برخی نظرات مفید و سازنده آنها این ذهنیت برخی را که بسیج را تنها نهاد نظامی می‌دانند تغییر داد. البته تغییر بینش و نگرش نیازمند یک کار فرهنگی مدت دار، هدفمند و سازماندهی شده است که باید مسئولین بسیج دانشجویی که متولیان فرهنگ اسلامی در سطح دانشگاهها هستند با مدیریت منابع و کارکردهای دیپلماسی نرم، راه کارهای نوین و متناسب با طیف مخاطب را شناسایی و در جهت تاثیر گذاری بر اندیشه آنان تلاش نمایند و مثل گذشته در جهت مقابله با

تهدیدات نرم (فتنه ۱۳۸۸) با قدرت و موثر عمل کنند.

۲- سیاسی:

در این راستا با توجه به اینکه عملکرد متغیر سیاسی بسیج دانشجویی تهران بزرگ در سطح مناسب به نظر می‌رسد؛ لذا پیشنهاد می‌گردد از آنجا که بسیج دانشجویی را نباید تنها محدود به محیط دانشگاه دانست و آن را باید در سطحی وسیعتر و نگاهی عمیق‌تر جریانی دید که از دانشگاه آغاز و جامعه راتحت الشعاع عملکرد خود قرار می‌دهد، لذا پیشنهاد می‌گردد:

الف) مسئولین امر ضمن ادامه روند فعلی با درایت و دقت بیشتر سعی بر تبیین و تثبیت جایگاه محوری این تشکل در انسجام بخشی بین نیروهای خودی و تعامل مثبت با سایر بخشهای جامعه اعم از علمی و دانشگاهی در جهت کسب نقش جریان سازی، هدایت گری و پیش قراولی جنبش دانشجویی کشور نماید.

ب) با گسترش دوره‌های آموزشی توجیهات سیاسی و جریان شناسی برای گروههای مختلف بسیج دانشجویی و اساتید فراخور سطح دانشجویان مانند برگزاری دوره‌هایی نظیر «بصیرت» که تجربه آن در بسیج وجود دارد، توانایی و آگاهی این قشر را ارتقا بیشتری بخشند و با بروز رسانی محتوای و تنوع ایندوره ها بر اثر بخشی بیش از پیش آنها بیفزایند.

۳- علمی:

در متغیر عملکرد علمی بسیج دانشجویی گر چه فعالیت‌های این تشکل مناسب بوده، اما از آنجا که رشد و شکوفایی دانشجویان و دانشگاهیان عاملی موثر در گذر ار موانع و کسب شرایط ایده آل است و می‌تواند پشتوانه ی مستحکم در جهت حفظ استقلال ملی، فرهنگی و... باشد، لذا پیشنهاد می‌گردد که:

الف) مسئولین با تقویت بسیج و گسترش فعالیت‌های هر چه بیشتر آن در

زمینه‌های علمی با تمرکز بر محیط‌های دانشگاهی با همان حربه سلاح نرم یعنی بسیج علمی و معرفتی دانشجویان به مقابله با تهدیدات نرم دشمن بپردازند، چرا که جنگ نرم را تنها قدرت نرم پاسخگو می‌باشد.

ب) بسیج دانشجویی باید تلاش نماید تا با پیوند محیط علمی و دستاوردهای علمی دانشگاه به چرخه صنعت کشور، و با معرفی نیروهای متعهد و متخصص جوان دانشگاهی به مسئولین در جهت تحقق اقتصاد مقاومتی و مقابله با تهدیدات اقتصادی کشور گام بردارد، چراکه یکی از حربه‌های دشمن آن است که با فشار اقتصادی، نظام را به ناکارآمدی متهم کند و خواسته‌های خود را بر ملت تحمیل کند.

۴- مطالعات و پژوهشی:

نتیجه تحلیل یافته‌های تحقیق در متغیر مطالعات و پژوهشی، عملکرد بسیج دانشجویی در این زمینه را مناسب ارزیابی نموده، لذا پیشنهاد می‌گردد که:

الف) مسئولین امر با توجه به ضرورت شناخت، تعریف و اجرای پروژه‌های تحقیقاتی و مطالعاتی در دانشگاه‌ها و انتقال نتایج و محصولات این گونه فعالیت‌ها به صورت مستقیم به دانشجویان، برای تحقیق و تفحص در زمینه‌های مختلف ضمن ادامه روند فعلی و دقت و ظرافت بیشتر بسیج را در این زمینه یاری نمایند تا عاملی موثر بر پیدایش انگیزه در دانشجویان برای ارائه مقالات و پایان‌نامه‌ها و پروژه‌های تحقیقاتی برای شناخت توان‌های بالقوه و تقویت نیروهای بالفعل این تشکل در دانشگاه‌ها باشد.

ب) باید بر روی مقوله آینده پژوهی با توجه به نیازها و امکانات بسیج دانشجویی سرمایه‌گذاری کرد و از جزم‌گرایی در بسیج پرهیز نمود و از پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشگاهی که بر روی موضوعات تهدیدات نرم با روش‌های جدید متمرکز می‌شوند، حمایت کرد.

منابع

۱. قرآن کریم.
۲. (امام) خمینی، روح الله (۱۳۷۹)، صحیفه امام، تهران، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
۳. مقام معظم رهبری، (۱۳۸۶)، حدیث ولایت، تهران، مجموعه رهنمودهای مقام معظم رهبری.
۴. جوانی، یدالله، ۱۳۸۸، «گذر از فتنه»، تهران، معاونت سیاسی نمایندگی ولی فقیه در سپاه
۵. گروه مطالعاتی امنیت، (۱۳۸۷)، تهدیدات قدرت ملی، شاخص ها و ابعاد، تهران، انتشارات دانشگاه دفاع ملی.
۶. معاونت حقوقی سپاه، (۱۳۶۲)، سپاه از دید قانون، تهران، انتشارات سپاه.
۷. حافظ نیا، محمد رضا، (۱۳۸۵)، مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، تهران، انتشارات سمت.
۸. بی نام، (۱۳۸۸)، تعریف عملکرد، قابل دسترسی در:
<http://www.bpm.mihanblog.com/post/>
۹. برزین، سعید، (۱۳۷۴)، جناح‌های سیاسی در ایران، تهران، نشر مرکز.
۱۰. معین، محمد، (۱۳۷۱)، دایره المعارف و فرهنگ فارسی، تهران.
۱۱. خلیلی شورینی، سیاوش، ۱۳۸۶، «روشهای تحقیق در علوم انسانی» موسسه انتشارات یادواره کتاب، چاپ پنجم